

Lokal utvecklingsstrategi för Leader Tornedalen 2030

Sammanfattning

Området Tornedalen 2030 omfattar Kiruna, Pajala, Övertorneå och Haparanda kommuner i Norrbottens län.

Tornedalens största tillgångar är människorna som bor här, ett rikt kulturliv, odlingslandskapet samt en unik och varierad natur med fjäll, skog, älvar, hav och sjöar. Området är vidsträckt och glest befolkat med en person per kvadratkilometer. Det är Sveriges nordligaste Leaderområde och gränsar mot Norge och Finland.

Gruvnäring, skogen, bilttestverksamhet och verksamhet kopplat till rymden är stora näringar. I odlingslandskapet återfinns också flera av länets största jordbruk och företag inom livsmedelsförädling. Besöksnäringen fortsätter att växa både på en hemmamarknad och internationellt.

Stora investeringar i området gör att tillgång till kompetens är en stor utmaning inom i stort sett alla områden, eftersom utflyttningen pågått under lång tid och medelåldern är hög.

Utvecklingen av strategin har genomförts i en bred samverkan mellan människor och företag i området samt företrädare för lokal och regional offentlig sektor. Deltagandet har skett genom dialogmöten, i enkäter samt i personliga samtal. En remissversion har skickats ut och under hösten har strategin växt fram.

Övergripande ska strategin bidra till utveckling av ett attraktivt område för företag och människor att växa i.

Visionen för Tornedalen 2030 är:

Tornedalen är välkomnande och inkluderande. Här fokuserar vi på våra möjligheter och löser utmaningar tillsammans. Hos oss är det tillåtet både att

lyckas och att misslyckas. Alla som bor i området är ambassadörer för ett växande område, fullt av utvecklingskraft och energi.

Strategins mål bygger på att hållbart förädla områdets resurser i en unik natur och ett levande kulturliv samt skapa förutsättningar för en attraktiv boende- och livsmiljö. Målen ska nås genom insatser som främjar samverkan inom området, mellan människor som bor där, företag och offentlig verksamhet samt i samarbeten med andra leaderområden. Andra insatser för att nå målen är att främja utveckling av områdets tillgångar, naturen, kulturen och människorna. Särskilt ska ungas idéer för utveckling av området tas tillvara och lyftas fram.

Målen för strategin Tornedalen 2030

Ökad hållbar förädling, användning och tillgängliggörande av områdets natur- och kulturresurser

Fler människor som etablerar sig i området

Området blir mer attraktivt för unga

Summary

The Tornedalen 2030 area includes the municipalities of Kiruna, Pajala, Övertorneå and Haparanda in the County of Norrbotten, the northernmost County in Sweden

The greatest assets of the area are the inhabitants, a rich cultural life, the agricultural landscape and a unique and varied nature with mountains, forests, rivers, seas and lakes. The area is vast and sparsely populated with only one person per square kilometre. It is Sweden's northernmost Leader area and borders Norway and Finland.

Mineral mining, the forestry, car testing activities and activities connected to space are major industries. The cultivated landscape also includes several of the county's largest farms and food producers. The tourism industry continues to grow both in a domestic market and internationally.

Large investments in the area makes access to skills a major challenge in almost all sectors, as migration from the area has been going on for a long time.

The strategy has been developed in a broad collaboration between people and companies in the area as well as with representatives of the local and regional public sector. The platform for collaboration was dialogue meetings, surveys and personal meetings. A first version was sent out for feedback and during the autumn the strategy has developed.

The vision for Tornedalen 2030, has been formed as:

Tornedalen is welcoming and inclusive. Here we focus on our unique opportunities and solve challenges together. With us, it is allowed both to succeed and to fail. Everyone who lives in the area is an ambassador for a growing area, full of development power and energy.

The goals of the strategy are based on refining the area's resources in a unique nature and a vibrant cultural life, but also on creating conditions for an attractive living environment. The goals are to be achieved through initiatives that promote collaboration between people who live here, companies and public sector, as well as in collaborations with other leader areas. Other efforts to achieve the goals are to promote the development of the area's assets, nature, culture, and the people who lives here. A special focus will be to use and highlight young people's ideas for the development of the area.

The objectives for the Tornedalen 2030 strategy are:

- Increased sustainable development, use and accessibility of the area's natural and cultural resources
- An increased migration into the area
- The area becomes more attractive to young people

Innehållsförteckning

1	Landsbygdsutveckling genom Leader.....	5
2	Strategins framtagning	5
3	Utvecklingsområdet.....	8
3.1	Tabell med statistik	8
3.2	Områdesbeskrivning	8
3.3	Behov och utvecklingsmöjligheter.....	122
4	Mål, insatsområden och indikatorer	16
4.1	Vision	16
4.2	Mål	16
4.3	Insatsområden	18
4.4	Indikatorer och målvärden	20
1.1.1	EU:s resultatindikatorer	21
1.1.2	Nationella indikatorer.....	22
1.1.3	Lokala indikatorer	24
5	Genomförande.....	28
5.1	Kommunikation	28
5.2	Urvalsprocess	29
5.3	Samordning och samarbete med andra aktörer	29
5.4	Effekter.....	31
5.5	Hur främjar strategin innovation?	32
5.6	Övergripande principer	34
6	Organisation	365
6.1	Partnerskapet och föreningen.....	365
6.2	Föreningens styrelse.....	365
6.3	Drift – Den operativa verksamheten	398
7	Uppföljning och utvärdering	39

1 Landsbygdsutveckling genom Leader

Denna strategi bidrar till utveckling av den lokala landsbygden genom Leadermetoden. Lokalsamhället har varit delaktiga i framtagandet och strategin genomförs i samverkan mellan privata, ideella och offentliga aktörer. Leader är ett verktyg för landsbygdsutveckling inom EU och Sverige, därmed bidrar strategin även till den regionala och nationella landsbygdsutvecklingen.

Strategin utgår ifrån det lokala perspektivet där analys av områdets utvecklingsbehov och möjligheter samt samordning med andra handlingsplaner och utvecklingsstrategier i området ligger till grund för strategins mål och insatsområden. Eftersom Leader finansieras av stöd från EU genom europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling är målen i strategin också utformade att rymmas inom målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Urvalskriterier och processer för projekturval är utformade att stödja strategins mål och insatsområden. På så sätt bidrar alla projekt som prioriteras genom denna strategi både till den lokala utvecklingen av området och till målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

2 Strategins framtagning

Strategin har utvecklats på initiativ av LAG för LLU Tornedalen 2020 samt Fiskeområde Tornedalen Haparanda Skärgård 2020. En Framtidsgrupp med representanter från båda LAG har lett arbetet. Det operativa arbetet har planerats och genomförts i en projektgrupp bestående av ordförande för de båda LAG, verksamhetsledaren och administrativ personal. En extern processledare har upphandlats från Hushållningssällskapet Norrbotten-Västerbotten och ingått i projektgruppen. Strategiarbetet har stämts av med Framtidsgruppen månadsvis och med hela LAG vid tre tillfällen. Vid ett möte den 6 oktober har båda LAG godkänt den slutliga versionen av strategin för området Tornedalen 2030.

Dialogmöten och SWOT analyser

Underlaget för strategin har tagits fram i tematiska dialogmöten med SWOT-analyser inom kulturliv, mat, fiske, föreningsliv och besöksnäring. Teman för dialogmötena har vaskats fram bland annat med grund i en workshop som genomfördes redan i oktober 2019. Syftet var att utvärdera den pågående perioden samt förbereda för den kommande. Där bjöds ett hundratal personer in och 37 personer närvarade. Deltagandet var jämnt fördelade mellan offentlig, privat och ideell sektor.

Dialogmötena har senare kompletterats med möten med företagare, organisationer och människor i Kiruna kommun, intressenter från Haparanda skärgård samt ett dialogmöte med kommunalråden för de kommuner som ingår i Leaderområdet. Totalt har ett hundratal personer deltagit i de dialogmöten som genomförts. SWOT-analyser från samtliga dialogmöten redovisas i bilaga 1.

Haparanda skärgård och kustbyarna liksom hela Kiruna kommun ingår för första gången i Leaderområdet Tornedalen och därför har särskilda insatser genomförts för att säkra underifrånperspektivet och en bred förankring i utvecklingen av strategin i dessa områden.

Enkäter

Webbaserade enkäter har lagts upp på föreningens Facebook sida, på hemsidan Tornedalen 2020 samt också skickats ut som länk till ett brett spektrum av personer från samtliga sektorer; offentligt, privat och ideell. I enkäterna har 88 svar kommit in med idéer för framtiden samt hur man ser på områdets utmaningar och möjligheter. I sammanställningen var gruppen unga och utlandsfödda underrepresenterade och därför gick man ut med riktade enkäter till gymnasieklasser och SFI klasser när skolorna startade under hösten. Där kom ytterligare 46 svar från SFI klasser och 113 från gymnasieklasser.

Intervjuer och enskilda möten

Därutöver har enskilda intervjuer med nyckelpersoner inom olika sektorer och branscher genomförts; företrädare för minoritetsorganisationerna, strategiskt ansvariga i kommunerna, samt nyckelpersoner inom turism, kulturliv och mat samt organisationen ”Hela Sverige ska leva”.

Övriga intressenter

Destinationsorganisationerna för området; Heart of Lapland och Kiruna Lappland ekonomisk förening (KLEF) har deltagit på dialogmöten och även tagit del i en reviderad remissversion som de varit positiva till. Destinationsorganisationerna är viktiga aktörer då besöksnäringen är en växande näring i området.

Under processen har utbyten med andra leaderområden i länet och i landet samt leaderområden på andra sidan den finska gränsen genomförts. I ett möte med tre Leaderområden på den finska sidan har en plan tagits fram för samverkan, utveckling och utbyten mellan människor och företag över gränsen.

Erfarenheter från den tidigare strategi

Under arbetets gång har genomförandet av tidigare strategi, såväl i Fiskeområde Tornedalen Haparanda Skärgård 2020 som i Tornedalen 2020 genomlysts för att ta vara på erfarenheter och goda exempel. Bland annat behovet av att i den nya strategin prioritera utveckling av hållbara och innovativa modeller för att långsiktigt organisera och finansiera verksamheter. Samma gäller inom kulturlivet, att knyta ihop nya innovationer och idéer med befintliga plattformar, institutioner och strukturer.

Koppling till lokala och regionala strategier

Regionala Utvecklingsstrategin (RUS): särskilt då målet med att ”*skapa hög livskvalité i attraktiva livsmiljöer*”. Strategin för Tornedalen 2030 ska också bidra till det regionala målet att ”*stärka entreprenörskapet*” i området och ”*främja innovationer*” främst inom mat, besöksnäring samt kulturella och kreativa näringar.

Regionala innovationsstrategin, slår fast att ”*innovationer uppstår ofta i skärningspunkten mellan privat, offentlig och ideell sektor*” och det är där Leader Tornedalen 2030 verkar. Strategin genomsyras av att skapa samverkan mellan dessa sektorer.

Regionala livsmedelsstrategin (Nära Mat) med visionen att öka andelen norrbottnisk mat på tallrikarna. Tornedalen 2030 ska prioritera projekt som bidrar till målen att stärka konkurrenskraft, produktivitet och innovationsförmåga med samverkan längs värdekedjan, kopplingar till besöksnäringen och modeller för att öka offentlig handel av lokalt producerade livsmedel.

Skärgårdsstrategin för Haparanda skärgård beskriver behovet av destinationsutveckling och utveckling av infrastruktur med bland annat bryggor och kajplatser, vilket passar väl in i mål och insatsområden för Tornedalen 2030.

Utvecklingsstrategierna eller strategiska planer för respektive kommun; Haparanda, Övertorneå, Pajala och Kiruna kommuner. De tar samtliga upp behovet att öka befolkningen i området för att klara kompetensförsörjningen till de investeringar som pågår och ökar framöver. De lyfter även framtida behov av mark för de investeringar som pågår. Kommunerna har en samsyn i behovet att skapa attraktiva boendemiljöer, för att möta efterfrågan att bygga i attraktiva strandnära och fjällnära områden.

Remissversion

En remissversion av strategin har gått ut till offentliga aktörer lokalt och regionalt, men också till samtliga som deltagit i dialogmöten. Totalt gick remissversionen med direkt mejl till 60 personer som tillsammans representerade privat, offentlig och ideell sektor. remissen fanns även i en länk på hemsidan samt Facebooksidan för Tornedalen 2020. Svar kom från i stort sett samtliga regionala och lokala offentliga aktörer. Strategin utvecklades utifrån de svar som kom in främst i beskrivningen av målen som blev tydligare, liksom kopplingen och beskrivningen av strategins insatsområden.

3 Utvecklingsområdet

3.1 Tabell med statistik

Fyll i de statistiska uppgifter som Jordbruksverket har inhämtat och delgivit er.

Ämnesområde	Variabel	Tornedalen 2030		Länet		Riket	
Områdets storlek	Antal invånare	42 448		249 614		10,35 miljoner	
	Storlek i km ²	32 642		97 239		450 295	
	Invånare per km ²	1		3		23	
Befolkningsstruktur	Andel av befolkningen som är utrikes född	21%		12%		20 %	
	Andel av befolkningen i intervallerna (%):	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
	0-15 år	8%	9%	7%	8%	9%	9%
	16-24 år	4%	5%	5%	6%	5%	12%
	25-44 år	10%	12%	11%	13%	13%	14%
	45-64 år	12%	14%	13%	13%	12%	16%
	65- år	13%	13%	13%	12%	11%	9%

3.2 Områdesbeskrivning

Leaderområdet Tornedalen 2030 omfattar Kiruna, Övertorneå, Pajala, och Haparanda kommun. Tillsammans utgör kommunerna Sveriges nordligaste Leaderområde med landgränser både mot Norge och Finland. Området är 32 642 kvadratkilometer stort, med en befolkning på 42 448 personer.

Leaderområdet avgränsas naturligt, traditionellt och historiskt av en språk- och kulturgräns, som skiljer sig från länet och landet i övrigt. Geografiskt är området avgränsat i öster av älvdalen Könkämä-, Muonio- och Torneälvdal. I väster och nord avgränsas området av landgränsen och bergskedjan mellan Norge och Sverige. Området gränsar även mot två andra Leaderområden; Spira Mare 2020 samt Leader Polaris 2020. Tornedalen 2030 gränsar också mot två leaderområden i Finland.

Befolkning

Tornedalen finns på båda sidor gränsen mellan Finland och Sverige med en gemensam historia och kultur, gemensamma ekonomiska intressen och förutsättningar samt ett gemensamt språk. Svensk-ryska kriget 1808–1809 delade

älvdalen i två nationer men den kulturella samhörigheten och släktbanden med Finland är fortfarande starka. Tornedalsfinskan - ”meänkieli” - används parallellt med svenskan och finskan. Över gränserna, både mot Finland och Norge, har människor i alla tider rört sig fysiskt och språkmässigt. Området befolkas delvis av några av landets minoriteter, samer, tornedalingar, Sverigefinnar och romer. I gränsområdena delar man många gånger språk, kultur och familj. Tornedalen, liksom gränsen till Norge är ett av världens fredligaste gränsområden. Området är glest befolkat med en invånare per kvadratkilometer.

Natur

I den norra delen av området är naturen tundralik med lågfjäll och vidsträckta myrmarker. I nordväst återfinns högfjäll mot gränsen till Norge med Sveriges högsta berg, Kebnekaise. Omfattande barrskogsområden med högkvalitativ skogsråvara finns främst inom Pajala och Övertorneå kommuner. Skogen är också en stor miljöresurs. Markerna i området ägs till stora delar av Statens fastighetsverk, men också av privata markägare.

I området finns många kända och prospekterade mineral- och malmtillgångar med flera dagbrott och en underjordsgruva i Kiruna. Mineralbrytning, skogsbruk, besöksnäring och rennäring är största markanvändare.

I Tornedalens älvdalsbygd finns en kulturarvsmiljö med odlingsmarker, lador, diken och fornbrukslämningar. Ett UNESCO-världsarv med von Struves triangelmätningar tillhör också området.

Polcirkeln genomkorsar Tornedalen med midnattssol, polarnätter och norrsken som bidrar till områdets attraktivitet. Outbyggda älvar med många forssträckor är av stort värde för turismen och fritidsfisket. Jakten är en annan naturupplevelse som är betydelsefull för det lokala friluftslivet samt en resurs för utveckling av verksamheter inom besöksnäringen.

Området har en kust mot Bottenviken med en skärgård där yrkesfisket är en av huvudnäringarna, vid sidan om en framväxande besöksnäring. Kusten och till vissa delar skärgården är bebodd året runt. Skärgården är också en källa till rekreation med ett stort antal fritidsboende, platser för camping, stugor och ställplatser för husbilar eller husvagnar samt en betydande båtturism.

Det finns flera nationalparker och naturskyddsområden i hela Leader Tornedalen.

Kulturliv

I området finns ett antal större kulturinstitutioner; Sameteatern, Tornedalsteatern, Nordkalottbiblioteket och Kungliga biblioteket som har fått en filial i Övertorneå samt Länskonstmuséet i Kiruna. Det finns också ett rikt kulturliv i privat och ideell regi som musikföreningen Tusen toner i Kiruna, Fiskemuseet i Kukkola, Natifestivalen i Korpilombolo, Bastuakademin med medlemmar från hela världen

och Art hotell som samlar kulturutövare både i och utanför området. I Tornedalen finns en rik hantverkstradition med grund såväl i allmogen som i de samiska traditionerna. Kulturen är också starkt kopplad till naturen och älvarna, man bor nät och knyter lax- och sikhåvar. Musiklivet är rikt med utövare som återfinns både på nationella och internationella scener.

Näringsliv och arbetsmarknad

Tornedalen präglas i hög utsträckning av en kultur att vara anställd, där basindustrierna inom skog- och gruvnäringen tillsammans med den offentliga sektorn fortfarande är största arbetsgivare. I området görs betydande investeringar i ren och ny teknik, som till stora delar drivs av det statliga LKAB. Även den senaste etableringen, en gruva i Kaunisvaara i Pajala kommun, har bidragit till nya investeringar i området. Gruvindustrin genererar också företag för kringsservice och som underleverantörer.

Besöksnäringen är en stark näring med stora åretruntanläggningar, bland annat i fjällen. Längs Torne älvdal finns också ett antal betydelsefulla anläggningar och flera under uppbyggnad. Det har gjorts och görs stora investeringar inom besöksnäringen. Icehotel i Jukkasjärvi är en viktig besöksmagnet som lockar många internationella turister till området. Hotellet har varit en inspiration för hela besöksnäringen och fått mycket uppmärksamhet, inte enbart i länet och nationellt utan främst internationellt.

Jordbruksföretagen är främst verksamma som mjölk- och nötköttsproducenter samt en viss andel fårskötsel. Jordbruksföretagen har oftast en kombinationsverksamhet med skog och annan verksamhet, till exempel inom besöksnäringen. En av de största grönsaksodlarna i Norrbotten återfinns i Tornedalen. Rennäringen är en del av företagandet i bygden, främst inom Kiruna kommun med flera aktiva samebyar. Även i Pajala, Haparanda och Övertorneå kommun finns så kallad koncessionsskötsel av renar. Rennäringen är viktig inte bara för renskötsel utan är även central för besöksnäringen i området.

I Kiruna är rymdsektorn en unik bransch under fortsatt stor utveckling. Forskning kring rymd och klimat genererar många arbetstillfällen. Rymdbasen Esrange är ett internationellt nav inom rymdsektorn. En annan växande näring är den biltestverksamhet som vuxit fram inom Kiruna kommun.

Vid kusten samt till viss del i älvar och sjöar finns ett kommersiellt fiske av ädelfisk, lax samt siklöjan som ger den berömda och ursprungsmärkta Kalixlöjrommen. Siken är viktig för älvarna, främst i Torne älv, då den har en lång historisk och kulturell betydelse. Den är idag en viktig del av besöksnäringen längs älven.

Föreningsliv

Föreningslivet med folkrörelser, idrotts- och kulturföreningar är starkt i området. Det finns olika forum för lokal utveckling som byaråd och byautvecklingsgrupper.

Utbildning

I samtliga kommuner finns grundskolor, gymnasieskolor samt koppling till högskoleutbildningar. På grund av långa avstånd till skolor och utbildningsställen är distansöverbyggande teknik väl använd. Många unga i gymnasieåldern främst från byarna veckopendlar till utbildningsorter inom länet. Kommunerna har gränsöverskridande samverkansprojekt mellan universitet, näringsliv och offentlig sektor, inom området och länet, men även över gränsen till Finland, Ryssland och Norge. I området finns tre folkhögskolor; i Kiruna, Övertorneå samt i Haparanda. Flera av folkhögskolorna har inriktning mot besöksnäringen med bland annat guideutbildningar. Sverigefinska folkhögskolan i Haparanda tar emot elever även från Finland och har inriktningar mot konst och musik samt inom vård och omsorg. De har också utbildning för personer med synnedsättningar. I Övertorneå finns Utbildning Nord, en nordisk yrkeshögskola som drivs i samverkan med Finland och Norge. Rymdgymnasiet i Kiruna som är kopplat till rymdindustrin har riksdag med elever från hela landet. Kristallen i Lannavaara, studerande i gemmologi i samverkan med Malmfältens Folkhögskola.

Forskning och utveckling

Vid institutet för rymdfysik/IRF bedrivs, tillsammans med Luleå tekniska Universitet (LTU), forskning och utbildning inom rymdfysik och i Abisko forskning och utbildning inom klimatfrågor. LTU, tillsammans med flera internationella universitet har inriktningar där man samverkar med forskning och utveckling inom gruvteknik och mineralbrytning samt inom skogsteknik.

Infrastruktur och service

Avstånden är långa, från Haparanda vid finska gränsen till Riksgränsen mot Norge är det 500 km och från Haparanda till nordligaste gränsen vid Trelikröset är det lika långt. Vägnätet är relativt väl uppbyggt medan vägarna på många håll är i mycket dåligt skick. En del vägar har på senare år, efter gruvetableringarna i Pajala byggts ut och förbättrats, men är då ofta hårt trafikerade med tung trafik. Busslinjetrafiken är gles mellan mindre byar och samhällen i området. Större hamnar inom området finns endast i Haparanda kommun. Tornedalen har två flygplatser med förbindelse till flygplatser i Sverige. Haparanda har direkt tillgång till både det svenska och det finska järnvägssystemet. Järnvägen mellan Kiruna och Narvik är en viktig transportled för både gruvnäring och besöksnäring. Bredbandsutbyggnaden är på gång, men långt ifrån alla områden har tillgång till fiber.

Boende

Tillgången på boende för inflyttare och unga som vill stanna kvar i området varierar. I området är det vanligt att man behåller hemgården i generationer även om ingen bor där permanent. Generellt är efterfrågan större än tillgången. Det finns också områden där tillgången är god, och priserna på fastigheter är låga. I Kiruna råder en särskild situation med en samhällsomvandling på grund av gruvbrytningen. I Kiruna kommun råder allmänt brist på bostäder.

3.3 Behov och utvecklingsmöjligheter

Stora investeringar i området

Inom gruvdriften, men också inom lantbruk och skogsbruk görs stora investeringar i ny, hållbar teknik och man går över till fossilfria bränslen. Nästan alla branscher blir alltmer kunskapsintensiva. Kompetens är, och kommer i allt högre utsträckning att bli, en bristvara. Investeringarna väntas fortsätta att växa under kommande 10 års period. För Leaderområdet Tornedalen 2030 är det en utmaning, eftersom utflyttning har pågått under lång tid och medelåldern är hög. Undantaget är Kiruna kommun med en åldersfördelning som riksgenomsnittet, medan Övertorneå kommun har landets högsta andel befolkning över 65 år. I delar av området är medelåldern hög och många unga lämnar. Av 113 gymnasieelever som svarat på en enkät för utveckling av strategin har 70 % svarat att de tänker flytta efter gymnasiet, flertalet för studier och arbete på annan ort. Befolkningen har minskat ordentligt mellan år 1995 och år 2020. Minus 30% i den kommun som minskat mest och minus 11, 6 % i kommunen med minst utflyttning (källa: regionfakta).

Investeringarna innebär stora möjligheter för området att växa, vilket skapar positiva fördelar, utöver ökat skatteunderlag. Möjligheterna för växande näringar finns bland annat i ökad digitalisering som möjliggör arbete på distans ute i byar och samhällen fördelat i området. Digitaliseringen innebär även att inflyttade familjer kan behålla jobb på annan ort som ett komplement. Den pandemi som pågår medför att nära hälften (43%) av Sveriges arbetstagare, till större del arbetar på distans. Tre fjärdedelar (75 %) vill fortsätta arbeta hemma även efter pandemin (källa: Tankesmedjan Furito). Man kan även se ett trenderbrott i den urbaniseringsnorm som pågått länge. Stockholm hade till exempel landets största nettoutflyttning under år 2020 (källa: SCB).

Utmaningarna finns i stora behov av ny och kvalificerad arbetskraft samt konkurrens om övriga produktionsförutsättningar som elförsörjning och markområden. Investeringarna kan även innebära påfrestningar på kommunerna med behov av investeringar i infrastruktur och starka bredband inte enbart i tätorterna. Om befolkningen ökar, ökar även behovet av skola, vård och omsorg samt övrig service.

En utmaning är att erbjuda bostäder för de som väljer att flytta till området. Många hus och gårdar blir aldrig tillgängliga på fastighetsmarknaden, även om de står tomma större delen av året. Ett antal kreativa vägar har testats för att skapa attraktiva boenden och livsmiljöer samt matcha hus- och markägare med de som flyttar in, bland annat genom initiativet ”Hej Hemby”. Ytterligare insatser krävs dock för att kunna erbjuda bostäder till framtida inflyttare. I Kiruna kommun, sätter samhällsomvandlingen där delar av stadskärnan flyttas, bostadssituationen i fokus.

De stora frågorna för Leaderområdet Tornedalen 2030 mot bakgrund av områdets behov och utvecklingsmöjligheter blir därför:

- Hur kan vi i Leaderstrategin ta vara på de möjligheter till utveckling för området som de ökade investeringarna ger?
- Hur kan vi genom Leaderstrategin bidra till att möta de utmaningar som investeringarna innebär?

Särpräglad natur

En av områdets styrkor är en unik, ren och varierad natur. Den är basen för skogsbruket och den starka besöksnäring som finns i området. Fjäll, skog, sjöar, hav och älvar ger grund för en attraktiv boendemiljö med möjligheter till ett rikt friluftsliv. Här driver också samerna sina näringar med renskötsel, jakt och fiske.

Möjligheterna finns i att förpacka och ytterligare förädla upplevelser och produkter inom mat, kultur och besöksnäring med naturen som bas.

Utmaningarna finns i konkurrens om markanvändning. Trots att man här lever på i genomsnitt en kvadratkilometer per invånare, finns alternativa användningsområden för nästan all mark.

Det finns farhågor att ingrepp i mark och natur från utbyggnad av vindkraft, gruvbrytning och annan miljöpåverkan från etableringar kan påverka områdets attraktivitet negativt, samtidigt som investeringar ger arbetstillfällen och framtidstro. Förutsättningar att bedriva verksamhet för exempelvis renskötare, besöksnäring och lantbrukare påverkas också av pågående klimatförändringar. Möjligheterna finns i samverkan och dialog för att finna gemensamma lösningar att utveckla naturen hållbart.

Flerkulturellt med internationell miljö

Området är en gränsregion med gränser till såväl Norge som Finland, vilket präglar kulturen. En styrka för området är ett rikt och särpräglat kulturliv med många kulturutövare, föreningar och organisationer inom samtliga kulturområden. Här finns en stark flerkulturell miljö med uttryck inom konst, språk, litteratur, musik, film och teater, som definierar området. Människorna har en historia att berätta och är bärare av sin kultur. Berättandet sker på alla de språk som talas i området.

Det flerkulturella i området är inte alltid så synligt, inte heller upplevs det alltid som en tillgång. Färre talar de för området tidigare vanliga minoritetsspråken, även om insatser nu görs för en revitalisering av samiska och meänkieli.

Under senare år har det skett en internationalisering, många flyktingar har kommit till området och etablerat sig här. Andra har kommit för att jobba i gruvorna, rymdverksamheten och besöksnäringen. Internationaliseringen har bidragit till en ökad mångkulturell miljö med nya influenser, nya entreprenörer och ny kompetens.

Möjligheterna finns i att det nya och det traditionella kan mötas och i den skärningspunkten skapas nya idéer, företag och gränsöverskridande samverkan. Kulturen är en katalysator för utveckling av nya näringar, samverkan och stärker områdets attraktivitet.

Styrkan i besöksnäringen

Området har en stark och varierad besöksnäring med större besöksanläggningar som i ännu högre grad kan fungera som hubbar för mindre aktivitetsföretag som agerar underleverantörer, men även som organisk motor för utveckling av näringen generellt. Områdets matkultur, kulturliv och föreningsliv har starka kopplingar till näringen. Besöksnäringen agerar skyltfönster för nuvarande och framtida invånare, både genom att attrahera inflyttare och utveckla infrastruktur så att fler tar sig ut i naturen. En besökare kan vara en framtida inflyttare till området.

En styrka för utveckling av näringen är bra kommunikationer, med i stort sett direktjärnväg från södra Sverige upp till fjällområdet i väster, vägnät, flygplatser och utbyggnad av järnvägen till Haparanda samt i nära framtid på den finska sidan.

Utmaningarna består i bristande lönsamhet i flera företag samt avstånd till kunder och marknaden. Det finns möjligheter i en ökad gränsöverskridande samverkan, både inom området och över gränserna till Norge och Finland. På plussidan finns också starka destinationsorganisationer med Swedish Lapland, övergripande för länet samt Kiruna-Lapland Ekonomisk förening och Heart of Lapland på en lokal nivå. De bidrar med insatser för marknadsföring av området, kompetensutveckling och samverkan.

Infrastruktur för att nyttja naturen i området, som leder, rastplatser, badplatser och liknande har inte alltid planerats i samverkan eller med en långsiktig plan för organisation, underhåll och finansiering.

Gröna Näringar, mat och livsmedel – vår försörjning

I området finns gott om odlingsbar och bördig mark, särskilt i södra Tornedalen.

Klimatet är gynnsamt för odling med kalla vintrar och milda, ljusa somrar. Det finns en livskraftig livsmedelsnäring med några starka hubbar med hög omsättning som kan bidra till utveckling av näringen i stort. Karesuando i Östra Kiruna är ett centrum för slakt och förädling av renkött och vilt samt många renskötande samer. I Haparanda kommun finns en större anläggning för förädling av potatis.

Småskaliga livsmedelsproducenter har ett pågående samarbete för utveckling av samverkan inom marknadsföring och förädling/produktutveckling. Samverkan behöver stärkas och utvecklas till att omfatta fler. Megatrenden med digitalisering av i stort sett alla varor och tjänster kan också bli en styrka för områdets livsmedelsproducenter.

Det finns alla möjligheter att utveckla området till en matdestination som ger utslag inte enbart i landet eller länet. De första stegen har redan tagits med flera besök av nationella och internationella matprofiler och en synlighet i media. Här erbjuds unika naturbaserade råvaror; kött, fisk, bär och grönsaker, som kan förädlas och säljas med självklara attribut som polarnatt, norrsken och midnattssol. Dessutom en gästfrihet och en tydlig matkultur som förenar traditioner med nyskapande innovationer.

Leva och bo

Leaderstrategin för Tornedalen 2030 kan bidra till att skapa de attraktiva boendemiljöer som krävs för att attrahera nya inflyttare. Utveckling inom kulturliv, livsmedelsproduktion och besöksnäring kan bidra till en mer diversifierad arbetsmarknad samt en varierad och rik fritid. Men det krävs också att vardagen fungerar med kommersiell och offentlig service samt bredbandsuppkoppling. Andra behov är att hitta bostäder till nya inflyttare både hus och lägenheter. Många hus och gårdar blir aldrig tillgängliga på en fastighetsmarknad, även om de står tomma större delen av året.

Under Covidpandemin, mars 2020 och fram till idag, hösten 2021 har gränserna till Finland och Norge varit stängda i långa perioder. Företag, organisationer och enskilda ser ett behov av att snabbt komma tillbaka till den samverkan mellan länderna som tidigare starkt bidragit till utvecklingen av området. De stängda gränserna har bromsat samverkan mellan länderna inom en rad områden, försvårat arbetspendling som är vanlig, samt starkt påverkat handeln i gränsområdena. Inte minst har stängningarna av gränserna påverkat befolkningen i gränsområdena som inte kunnat umgås med vänner och familj på andra sidan gränsen.

4 Mål, insatsområden och indikatorer

4.1 Vision

Visionen speglar behovet att utveckla attraktiva boende- och livsmiljöer som gör att fler människor vill bosätta sig i Tornedalen.

Den lokala utvecklingsstrategin för Leader Tornedalen 2030 ska ge vägledning och inspirera till smart, inkluderande och hållbar utveckling av området. Smart genom att i samverkan utveckla innovativa lösningar för områdets behov och möjligheter. Inkluderande genom att utveckla idéer för att besökare och inflyttare ska känna sig välkomna. Strategin ska vara hållbar genom att bidra till långsiktiga lösningar på områdets utmaningar och främja en hållbar utveckling av områdets resurser; ekonomiskt, socialt och ekologiskt.

Visionen för Tornedalen 2030 är:

Vi utvecklar möjligheter och löser utmaningar tillsammans. Hos oss är det tillåtet både att lyckas och att misslyckas. Alla som bor i området är ambassadörer för ett växande område, fullt av utvecklingskraft och energi.

4.2 Mål

Mål 1: Ökad hållbar förädling, användning och tillgängliggörande av områdets natur- och kulturresurser

Målet har fokus på utveckling av områdets fyra unika tillgångar och möjligheter: Naturliv, kulturliv, besöksnäring och livsmedelsproduktion. Målet ska bidra till att utveckla områdets styrkor i en unik och särpräglad natur- och kulturmiljö, med ökad förädling samt fler och starkare småskaliga företag inom besöksnäring, kulturliv och livsmedelsproduktion. Målet kommer även att bidra till att öka områdets attraktionskraft, både för besökare och potentiella inflyttare med en mer tillgänglig natur- och kulturmiljö samt en mer diversifierad arbetsmarknad.

Mål 2: Fler människor som etablerar sig i området

Målet svarar mot behoven av att utveckla attraktiva boenden och livsmiljöer med tillgång till kommersiell och offentlig service samt en rik fritid som får fler företag och människor att etablera sig i området.

Mål 3: Området ska bli mer attraktivt för unga

Området har ett stort behov av kompetensförsörjning kopplat till nya investeringar. Många unga, särskilt kvinnor, flyttar från området. Målet svarar mot behovet att fler unga ska stanna i området och fler ska vända tillbaka eller flytta hit. Målet ska främja ungas möjlighet att testa sina idéer inom olika områden, främst med koppling till kultur, mat och besöksnäring. Ungas idéer ska tillvaratas för utveckling av områdets attraktivitet, boende, fritid och service.

Övergripande

Målen ska på lång sikt bidra till att fler personer väljer att bosätta sig i området och de som redan bor här väljer att stanna kvar. Om inte målen uppfylls blir effekterna att skatteunderlaget minskar och det blir svårt att upprätthålla kvalitet i samhällsservice, kommersiell service, infrastruktur samt skola, vård och omsorg, men även att klara kompetensförsörjningen i företagen.

Strategin ska bidra till målen i den regionala utvecklingsstrategin (RUS) för Norrbotten, särskilt då målet med att ”skapa hög livskvalité i attraktiva livsmiljöer”. Den ska också bidra till det regionala målet att ”stärka entreprenörskapet” i området och ”främja innovationer” främst inom mat, besöksnäring samt kulturella och kreativa näringar.

Utöver RUS, är även målen för den regionala livsmedelsstrategin inkluderade särskilt då målen med att öka förädlingen, nya innovationer och den lokala produktionen av livsmedel. Varje kommuns utvecklingsstrategi finns också inkluderat liksom den skärgårdsstrategi som nyligen lanserats.

Målen ska även bidra till att uppfylla FN: s 17 klimatmål och Agenda 2030, särskilt femte målet ”Jämställdhet”, tolfte målet ”Hållbar konsumtion och produktion” samt elfte målet ”Hållbara städer och samhällen” med kopplingen mellan stad och land.

Målen i strategin stödjer samtliga tre huvudmål i ”Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling” genom följande insatser:

- De stärker jordbrukets konkurrenskraft, genom att bidra till ökad förädling, att korta livsmedelskedjan samt bidra till samverkan längs värdekedjan.
- De säkerställer hållbar förvaltning av naturresurser och klimatåtgärder genom att göra det möjligt att arbeta med hållbar förvaltning och utveckling av områdets naturresurser samt bidra till minskad klimatpåverkan genom att öka kunskapen om miljö- och hållbarhetscertifieringar i företagen i området.
- De vill uppnå en balanserad territoriell utveckling av landsbygdsekonomier och samhällen på landsbygden, inklusive sysselsättningsskapande och -upprätthållande åtgärder, genom mål som ska bidra till att fler personer väljer att bosätta sig i området och fler unga stannar kvar, vilket bidrar till kompetensförsörjning i pågående investeringar i området.

4.3 Insatsområden

1. Insatsområde som främjar samverkan mellan företag och människor inom området samt internationellt.

Insatserna ska bidra till planering och genomförande av gemensamma aktiviteter eller informationsinsatser samt utveckling av gemensam digital eller fysisk infrastruktur inom besöksnäring, kultur eller livsmedelsproduktion men också för att lösa utmaningar kring offentlig och kommersiell service.

Insatsområdet stödjer samtliga mål.

2. Insatsområde för att stödja ungas idéer

Åtgärder ska bidra till utveckling av aktiviteter, idéer och projekt som inte behöver vara knutet till en förening eller ett företag. Insatsen ska särskilt främja ungas möjlighet att testa sina idéer inom olika områden, med koppling till kultur, mat och besöksnäring eller att lösa utmaningar för att förbättra områdets attraktivitet.

Insatsområdet stödjer samtliga mål.

3. Insatsområde för att bevara, utveckla och tillgängliggöra naturområden

Insatsområdet ska genom aktiviteter, informationsinsatser, storytelling och samarbete, bidra till att sevärdheter och attraktiva platser inom området också blir synliga besöksmål och ökar områdets attraktivitet. I insatsområdet ska smarta, innovativa och hållbara samverkanslösningar för nyttjande, finansiering och underhåll av befintlig infrastruktur och anläggningstillgångar utvecklas.

Insatsområdet stödjer främst mål 1 - Ökad hållbar förädling, användning och tillgängliggörande av områdets natur- och kulturreсурser.

4. Insatsområde för att främja kreativa mötesplatser, kulturupplevelser och entreprenörer inom kulturlivet och de kreativa näringarna.

Insatsområdet ska stärka befintliga strukturer och synliggöra kulturentreprenörer och kulturyrtingar genom aktiviteter som festivaler, teater, utställningar och workshops, både med ursprung i områdets traditioner och med influenser utifrån. Genom insatserna ska minoritetskulturer stärkas och utvecklas tillsammans med influenser, idéer och människor är nya i området.

Insatsområdet stödjer främst mål 1 - Ökad hållbar förädling, användning och tillgängliggörande av områdets natur- och kulturreсурser och 3 - Området ska bli mer attraktivt för unga.

5. Insatsområde för innovativ utveckling av attraktiva boendemiljöer samt offentlig och kommersiell service

I insatsområdet ska aktiviteter genomföras för att i bred samverkan lösa utmaningar med tillgång på bostäder, brister i kommersiell eller offentlig service samt en rik fritid.

Insatsområdet stödjer främst mål 2 - Fler människor som etablerar sig i området och 3 - Området ska bli mer attraktivt för unga.

6. Insatsområde som bidrar till nya innovationer, ökad produktion och ökad förädling av områdets resurser

Åtgärder inom insatsområdet ska bidra till de regionala målen om ökad självförsörjningsgrad och en ökad förädling utifrån ett lönsamhetsperspektiv. Det kan vara insatser för utveckling av innovativa produkter, processer eller samverkanslösningar inom småskalig livsmedelsproduktion, naturbaserade varor eller tjänster från skog, hav, sjö eller fjäll.

Insatsområdet stödjer främst mål 1 - Ökad hållbar förädling, användning och tillgängliggörande av områdets natur- och kulturreсурser och 3 - Området ska bli mer attraktivt för unga.

4.4 Indikatorer och målvärden

Indikatorer med målvärden gör det möjligt att mäta resultat och effekter av de aktiviteter och projekt som genomförs inom ramen för strategin. Målvärden för varje indikator ska anges först när strategin blivit godkänd av Jordbruksverket.

Indikatorerna är i förhand formulerade på tre olika nivåer:

- EU nivå
- Nationell nivå
- Lokal nivå

I strategin för Tornedalen 2030 har indikatorer valts som mäter effekter och resultat utifrån de mål och insatsområden som är formulerade i strategin. Valda indikatorer presenteras i tabellen nedan. Varje indikator kan svara mot flera mål och insatsområden.

På EU- nivå har indikatorn för utveckling av smarta landsbygder valts. Indikatorn har valts därför att samverkan, nya sätt att organisera för utveckling inom olika områden, nätverk för utveckling inom och över branschområden, är genomgående för strategin. Faktorer som mest får effekter på lång sikt.

På Nationell nivå har indikatorer valts som tydligt kan styra mot målen för utveckling av nya produkter, utveckling av nya tjänster och nya nätverk och samarbeten. Faktorer som bidrar till att nya och befintliga företag i området kan växa.

På lokal nivå har indikatorer valts som styr mot utveckling av lokala strukturer, lokala lösningar på utmaningar i service och boendemiljöer, lokal infrastruktur och förändring i hur människor och företag samverkar och förhåller sig till utveckling. Faktorer som bidrar till lokala strukturella förändringar.

1.1.1 EU:s resultatindikatorer

Mål	Insatsområde	Indikatorkod	Indikatornamn	Definition	Målvärde
<i>Samtliga mål</i>	1 främja samverkan 2. stödja ungas idéer 5. innovationer för attraktiva boendemiljöer och service 6. Nya innovationer för förädling	R40	Smarta Landsbygdsstrategier	Antal framtagna strategier för smarta landsbygder	10

1.1.2 Nationella indikatorer

Mål	Insatsområde	Indikatorkod	Indikatornamn	Definition	Målvärde
Mål 1 och 3	2. stödja ungas idéer 5. innovationer för attraktiva boendemiljöer och service 6. nya innovationer för förädling	N.03	Nya Produkter	<p>Denna delas upp i 3 nivåer för att kunna ta hänsyn till innovationshöjd. D.v.s. är produkten/erna nya på den svenska marknaden, på den lokala marknaden (leaderområdet) eller endast för den enskilda organisationen?</p> <p>En fysisk produkt är en vara som man kan köpa och ta med hem, men konsumera senare. Till exempel olika matprodukter, souvenirer, kläder och möbler.</p> <p>En digital produkt är en vara som säljaren kan sälja (eller erbjuda gratis) upprepat antal gånger utan att göra om varan på nytt. Till exempel nedladdningsbara filer som e-böcker och guider. Men det kan också inkludera olika mjukvaror och appar om kunden inte är beroende av prenumerationer för att kunna ta del av dem.</p>	50

Mål 1 och 3	2. stödja ungas idéer 5. innovationer för attraktiva boendemiljöer och service 6. nya innovationer för förädling	N.04	Nya tjänster	<p>Denna delas upp i 3 nivåer för att kunna ta hänsyn till innovationshöjd. D.v.s. är tjänsten/erna nya på den svenska/lokala marknaden eller endast för den enskilda organisationen?</p> <p>En (fysisk) tjänst är något som man köper och konsumerar ihop i stället för att ta med hem. Till exempel hårklippningar, guidade turer och upplevelser samt teaterföreställningar.</p> <p>En digital tjänst är en tjänst som säljaren behöver göra om och anpassa vid varje försäljning. Till exempel sociala media tjänster, webbdesign eller liknande. Hit räknas även olika streamingtjänster då kunden inte äger materialet utan endast har tillfällig tillgång genom någon form av prenumeration på säljarens villkor.</p>	50
Mål 1–3	1. främja samverkan 3. bevara, utveckla och tillgängliggöra naturområden	N.07	Nya nätverk och samarbeten	<p>Antalet nya och bestående nätverk eller samarbeten som skapats genom projektet och som bedöms kunna bestå efter projektslut. För att räknas som nytt ska nätverket eller samarbetet inte ha funnits innan projektets mobilisering och uppstart för det syfte som det nu har. Det behöver ingå minst två aktörer för att räknas som ett nytt nätverk eller samarbete. Endast antalet nätverk ska ingå, inte antalet aktörer i de nätverken.</p>	15

1.1.3 Lokala indikatorer

Mål	Insatsområde	Indikatorkod	Indikatornamn	Definition	Målvärde
<i>Mål 1-3</i>	2. stödja ungas idéer	L12	Projekt som drivs av unga	Detta innebär att projektledaren/ledarna är personer under 25 år.	5
<i>Mål 1-3</i>	4. kreativa mötesplatser, kulturupplevelser, entreprenörer 5. innovationer för attraktiva boendemiljöer och service 3. bevara, utveckla och tillgängliggöra naturområden	L13	Bevarande av fritids- och kulturverksamheter	Antal fritids- eller kulturverksamheter som har vidareutvecklats och/eller hade upphört om inte projektet genomförts. Det är alltså inte antalet tillfällen som aktiviteterna genomförs eller antalet deltagare de har som ska räknas här.	15
<i>Mål 2</i>	5. innovationer för attraktiva boendemiljöer och service	L 16	Nya Servicelösningar	Servicelösningarna ska vara nya på så sätt att man testat eller introducerat nya metoder för att uppnå förbättrad lokal service som kan utveckla en bygd.	8

<i>Mål 2</i>	5. innovationer för attraktiva boendemiljöer och service	L 17	Nya transportlösningar	Lösningen kan vara digital eller fysisk, det viktiga är att den bidrar till att individer lättare kan transportera sig i området. Till exempel genom olika kollektiva lösningar, appar, eller liknande. Med ny menas att den skapades under projektets gång.	4
<i>Mål 1 och 3</i>	6. nya innovationer som leder tillökad förädling och ökad produktion	L19	Diversifierade företag	Antal företag som under projektets gång lagt till nya delar i sina företag för att diversifiera sin verksamhet.	12
<i>Mål 1</i>	1. främja samverkan 6. nya innovationer som leder tillökad förädling och ökad produktion	L21	Företag som samarbetar	Antal företag som samarbetar i ett projekt för att uppnå gemensamma resultat. Till exempel en ny produkt.	30
<i>Mål 1–3</i>	1. främja samverkan 2. stödja ungas idéer	L23	Nya metoder, arbetssätt eller processer	Nya sätt att arbeta i företag eller andra organisationer. Till exempel nya produktionsprocesser, nya logistiklösningar eller nya organisationsformer.	8

<i>Mål 1</i>	6. nya innovationer som leder tillökad förädling och ökad produktion	L25	Företag som drar nytta av kortare livsmedelskedjor	Antalet företag som på olika sätt genom projektet kan använda sig av kortare livsmedelskedjor. Organisering kan exempelvis ske genom att producenter med gemensamma intressen ansluter sig till befintliga föreningar eller skapar nya föreningar. Det kan också ske genom nya möjligheter till direktförsäljning via till exempel reko-ringar eller marknader.	20
<i>Mål 1 och 2</i>	1. främja samverkan 3. bevara, utveckla och tillgängliggöra naturområden 5. innovativ utveckling av boendemiljöer och service	L30	Organisationer i nya nätverk	Antal företag, föreningar eller andra organisationer som ingår i nya nätverk som uppkommit genom projektet. Nätverket bedöms vara bestående efter projektets slut. Antalet nätverk mäts istället genom den nationella indikatorn Nya nätverk och samarbeten.	30
<i>Mål 1–3</i>	Samtliga	L34	Projektdeltagare som känner ökad framtidstro	Andel projektdeltagare som vid projektslut känner ökad framtidstro i sin bygd. Detta kan vara att man känner att utvecklingen går åt rätt håll, att man har större möjlighet att påverka etc.	100
<i>Mål 1–3</i>	Samtliga	L35	Projektdeltagare med stärkt självkänsla	Andel projektdeltagare som vid projektslut känner att de har fått ökad självkänsla och har fler framtidsmöjligheter. Detta kan vara en konsekvens av medverkande i till exempel integrationsprojekt, projekt som syftar till att få arbetslösa att närma sig arbetsmarknaden med mera.	40
Mål 1	3. bevara, utveckla och tillgängliggöra naturområden	L46	Restaurerade natur- och kulturmiljöer	Antal platser som genom projektet har återskapat och/eller bibehållit natur- och kulturvärden.	15

Mål 1	1. främja samverkan 3. bevara, utveckla och tillgängliggöra naturområden	L 47	Nya eller restaurerade leder	Ny eller restaurerad sträcka med synliggjorda och tillgängliga vandrings-, cykel-, rid- eller skoterleder.	3
Mål 1	1. främja samverkan 3. bevara, utveckla och tillgängliggöra naturområden 6. nya innovationer som leder till ökad förädling och ökad produktion	L50	Nya besöksmål	En fysisk plats som erbjuder en eller flera besöksanledningar och som tillkommit genom projektet.	20
Mål 1–3	4. skapa kreativa mötesplatser, kulturupplevelser, entreprenörer	L51	Återkommande evenemang	Evenemang som t.ex. festivaler, tävlingar, temadagar eller andra större marknadsförande och/eller identitetsskapande aktiviteter som tillkommit genom projektet med syftet att bli återkommande.	6
Mål 1–3	5. innovativ utveckling av boende och service	L55	Nya bostadslösningar	Bostadslösningarna ska vara nya på så sätt att man testat eller introducerat nya metoder för att uppnå nya sätt att bygga eller förvalta bostäder som kan utveckla en bygd.	4

5 Genomförande

5.1 Kommunikation

Målgrupper:

- Organisationer, företag och personer med projektidéer
- Sökande av projektmedel för genomförande
- Finansiärer, region Norrbotten, Länsstyrelsen i Norrbotten, Jordbruksverket, kommunerna i området
- Övriga intressenter som kanske inte är direkt involverade, som skolor, större företag (LKAB, Esrange, Cape East), näringslivs- och tillväxtkontor, destinationsorganisationer
- Andra leaderområden i länet, landet och i norra Finland

Kommunikationsmål:

Kommunikationsplanen för Leader Tornedalen 2030 ska under projekttiden säkerställa att planerade mål, resultat och effekter uppnås i de projekt som genomförs inom ramen för strategin. Kommunikationen ska vara transparent, främja jämlikheten mellan könen samt vara tillgänglig och inkluderande.

Kommunikationsplanen ska bidra till att:

- Leader och strategin blir känd inom området och att alla förstår syfte, visioner och mål.
- Finansiärerna är väl informerade om hur medel används under programomgången.
- Minska överlappningar och stuprörstänkande genom god kommunikation med övriga aktörer med utvecklingsansvar i kommuner, regionen och länet. Leader Tornedalen 2030 ska komplettera med verksamhet där det finns luckor att fylla samt skapa tematiska plattformar för samverkan och kommunikation inom och mellan branscher och sektorer.

Kanaler för kommunikation:

Digitala plattformar

Under processen med utveckling av strategin har erfarenheter och kunskap att delta i digitala möten och plattformar förstärkts. Den erfarenheten ska användas och kan leda till att fler personer nås och delta i ett kommunikationsutbyte. Även plattformen Teams har använts för att samla och dela dokument samt kommunicera i chatten.

Hemsida

Tornedalen 2020 har en väl etablerad hemsida och Facebook. Dessa ska uppdateras och användas för att nå ut till många med inbjudningar och information.

Fysiska möten

Under processen med att ta fram strategin har behov identifierats av samverkan, kommunikation och plattformar för att kunna mötas tematiskt och sektorsövergripande. Dessa behov finns övergripande med i beskrivningen av mål och insatsområden. Möten med och mellan företag, organisationer och boende i området är en viktig del i kommunikationsstrategin, men även i genomförandet av insatser i strategin.

Sedan tidigare finns en väl inarbetad form för kommunikation med kommunerna, andra Leaderområden i länet och landet.

En särskild plan har tagits fram för kommunikation med Leaderområden i norra Finland. Planen bygger på erfarenhetsutbyten och kommunikation inom samtliga tre målområden.

5.2 Urvalsprocess

Leaderföreningen har en öppen och icke-diskriminerande urvalsprocess för att prioritera projekt.

Urvalsförfarandet är utformat för att möjliggöra urval av de projekt som kan bidra till att uppfylla målen för strategin. Leaderföreningen prioriterar projekten med hjälp av lokalt utformade urvalskriterier. Ingen enskild sektor; privat, ideell eller offentlig har mer än 49% av rösterna. Efter prioritering fastställer Leaderföreningen stödbeloppet. Jordbruksverket gör slutkontroll av stödberättigande och fattar beslutet som skickas ut till sökande.

5.3 Samordning och samarbete med andra aktörer

Samordning och samverkan är nyckelord i strategins mål och insatsområden, vilket är baserat på behov som identifierats genom enkäter och dialogmöten.

Med intressentanalysen som grund har olika grupper identifierats

1. Intressenter med ett utvecklingsansvar för området:

Kommunernas utvecklingskontor, Kiruna, Pajala, Övertorneå och Haparanda kommuner.

- Destinationsorganisationer inom besöksnäringen: Swedish Lapland visitors board (regionalt), Heart of Lapland och Kiruna Lapland Ekonomisk förening (lokalt)
- Region Norrbotten
- Länsstyrelsen

Syfte med samordning och samverkan: Samordning av strategier, undvika stuprör och fortlöpande fånga upp områdets behov och framtidsplaner.

Verktyg: Kommunerna är representerade i Leaderföreningen. Löpande avstämningar och uppföljningar genomförs och en verksamhetsrapport skickas årligen till kommuner, Länsstyrelse och Region Norrbotten. De får även inbjudningar till tematiska grupper och aktiviteter. Destinationsorganisationerna får inbjudan till aktiviteter som berör besöksnäringen.

2. Intressenter som är potentiella utförare:

- Lokala föreningar och utvecklingsgrupper, fiske och jakt, skoterklubbar, kulturföreningar samt andra fritidsföreningar, företagarföreningar och nätverk
- Företag inom primärproduktion, livsmedelsförädling, besöksnäring, kultur och hantverk

Syfte med samordning och samverkan: Utveckla gemensamma projekt, både inom en bransch, samt bransch- och sektors överskridande

Verktyg: Skapa plattformar för samverkan genom till exempel tematiska workshops och gemensam kompetensutveckling, skrivargrupper för utvecklingsprojekt och strukturerad omvärldsbevakning som tillför nya idéer.

3. Intressenter som kan bidra till ökad kompetens, innovativa lösningar, produkter och projekt

- Luleå tekniska universitet (som redan samverkar med flera av kommunerna och del företag i området)
- LKAB – En stor aktör i området med hög kapacitet för innovationsprocesser, men också behov av att attraktiva boende och livsmiljöer skapas i området
- Sveaskog – Stor skogsägare i området som påverkas och har möjlighet att påverka mål och insatsområden i strategin
- Utbildningsanordnare i området, Folkhögskolorna och Utbildning Nord

Syfte med samordning och samverkan: Att skapa innovativa och smarta projekt som får effekter på lång sikt med hög grad av kompetensinhåll och förädling av varor, tjänster och resurser i området.

Verktyg: Tematiska och gränsöverskridande innovationsworkshops.

4. Andra Leaderområden i landet och länet samt i norra Finland

En fungerande struktur för samverkan med regelbundna träffar finns sedan tidigare på plats för Leaderområden i landet och länet. Landsbygdsnätverket är en samordnande kraft.

Leaderområdet Tornedalen 2030 har tillsammans med de tre nordligaste Leaderområdena i Finland gjort en gemensam planering för en gränsöverskridande samverkan. Forum för erfarenhetsutbyten ska skapas inom tre områden:

- Utveckling av småskalig besöksnäring
- Utveckling av småskalig livsmedelsproduktion
- Utbyten av goda exempel mellan byarna i området, kulturutbyten

Dessa tre områden bidrar i hög grad till att fylla målen i strategin för Tornedalen 2030.

5.4 Effekter

Effektutvärderingar ska göras för att fastställa orsakssamband mellan en insats och en förändring som man försökt påverka med insatserna i strategin för Tornedalen 2030. Bedömningen genomförs som en del i utvärderingen där fokus är att spåra lägesförändringar.

Effekterna av de insatser som genomförs inom ramen för strategin ska säkerställas genom en väl utvecklad strategi med tydliga mål, insatser som styr mot målen och väl avvägda indikatorer som ska följs upp under projektets gång och övergripande på programnivå.

I handläggning och prioriteringar av projekt ska tydlighet i mål och insatser som styr mot mål prioriteras.

Ett gemensamt lärande tillsammans med de som söker projekt ska genomföras. Syftet är att lättare styra projektet mot målen och genomföra egna löpande interna uppföljningar för att säkerställa måluppfyllelse och därmed effekter som är hållbara.

I utvärderingen av effekter i 24 Leaderprojekt som Jordbruksverket beställt, *”Modell för utvärdering av Leader, delrapport 3”* (Mats Holmqvist, Högskolan i Halmstad och Jörgen Johansson, Förvaltningshögskolan vid Göteborgs Universitet, juni 2021), presenteras en modell som även kan användas på en lokal nivå.

Modellen för utvärdering bygger på tre nivåer:

1. Förutsättningsskapande faktorer (Insatser): Kapacitetsbyggande, den lokala strategin, Leadermetoden och de horisontella kriterierna är exempel.
2. Mervärden (resultat): Syftar till det som projekten tillför området som företagande, service och välfärd, ökad befolkning att man når ut till nya grupper, skapar nya, arbetsformer och hittar nya instrument för att bredda och fördjupa Leader.

3. Strukturella förändringar (effekter): förändringar som blir varaktiga förbättrat socialt kapital, förbättrad lokal styrning, stärkt samverkan i nya gränsöverskridande nätverk kan vara exempel.

Rapporten pekar även på framgångsfaktorer för att nå effekter i de projekt som genomförs.

1. Leadermetodens arbetsfilosofi: samverkan som binder samman offentlig, ideell och privat sektor. Ett starkt lokalt engagemang, sammanhållning, aktiva nätverk, mötesplatser och lokal kompetens.

2. Förmågan att ta fram effektmål: Att skapa en långsiktig målbild och tydligheter i insatsens roll i en pågående lokal utveckling.

3. Förmågan att hävda projektens affärsmässighet: Projekt som syftar till att skapa strukturella förändringar, exempelvis nya arbetstillfällen och nytt företagande i området, bör bygga på en välförankrad affärsidé samt att haka på redan befintliga samhällsstrukturer i området.

Framgångsfaktorerna finns med och genomsyrar strategin för Tornedalen 2030 genom fokus på samverkan, tydliga mål och att bygga vidare på befintliga verksamheter och strukturer:

I utvärderingen ska effektmål följas upp enligt plan. De effektmål som i nuläget bedöms som viktiga att följa upp mot bakgrund av behovsanalysen för Tornedalen 2030 (tillhör även effektmål som föreslås i rapporten):

- Befolkningstillväxt
- Arbetstillfällen inom kultur, besöksnäring och livsmedelsproduktion
- Unga som flyttar

5.5 Hur främjar strategin innovation?

Innovativa lösningar krävs för att möta utmaningarna i området och utveckla områdets möjligheter.

Strategin ska främja innovationer genom nya arbetsformer samt nya sätt att samverka i innovationsskapande mötesplatser samt erfarenhetsutbyten med akademien och nya sätt att finansiera projekt. Innovationer ska prioriteras i urval av projekt som finansieras. Innovationshöjd blir ett urvalskriterium. Nya varor eller tjänster, nya sätt att organisera offentlig och kommersiell service samt nya sätt att samverka för att möta utmaningar och utveckla möjligheter kan vara urvalskriterier i de projekt som beviljas.

Innovationsskapande mötesplatser

Mötesplatser som främjar sektorsövergripande samverkan är en del av genomförandet utifrån behov som identifierats. Olika branscher och sektorsområden behöver mötas för att finna lösningar som möter utmaningar och utvecklar områdets möjligheter.

Innovationer genom ny kunskap och erfarenhetsutbyten

Kunskapen om innovationsprocesser ska stärkas med erfarenhetsutbyten med bland annat Luleå tekniska universitet och basindustrin i området.

Nya sätt att lösa utmaningar genom att föra över Leadermetoden för utveckling och problemlösning i ordinarie verksamhet inom offentlig och privat sektor.

Innovationsfrämjande finansiering

Nya sätt för att finansiera utveckling främst för unga genom att i strategin ge möjlighet till en förenklad form av finansiering för att testa nya idéer. Men även genom att undersöka andra typer av finansiering som mikrofonder, crowdfinansiering och liknande.

5.6 Övergripande principer

I Leaderstrategin för Tornedalen 2030 ska EU:s tre övergripande principer tas i beaktande i strategins utveckling, genomförande och uppföljning.

Hållbar utveckling: Målet för en hållbar utveckling är att tillgodose behoven hos nuvarande generationer utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillgodose sina behov. Målet är övergripande inom EU men också globalt genom FN. En hållbar utveckling bygger på tre dimensioner. Den innefattar en god social sammanhållning där grundläggande mänskliga rättigheter uppfylls, att naturresurserna brukas utan att förbrukas och att motverka fattigdom utan att påverka social eller ekologisk hållbarhet negativt.

Likabehandling och icke-diskriminering: Den övergripande principen inom EU om likabehandling och icke-diskriminering finner också stöd i svensk lagstiftning genom diskrimineringslagen. Diskrimineringslagen har som ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Jämställdhet mellan kvinnor och män: Målet med jämställdhet är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det vill säga att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla områden i livet. Jämställdhetsintegrering är Sveriges huvudsakliga strategi för att uppnå jämställdhetsmål och innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska beaktas i all politik som påverkar människors villkor. Eftersom jämställdhet mellan kvinnor och män skapas där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas måste jämställdhetsperspektivet finnas med och beaktas i det dagliga arbetet.

I utveckling av strategin för Tornedalen 2030 har de övergripande principerna beaktats genom att:

- Det har varit en jämn fördelning mellan kvinnor och män i styrgrupp, projektgrupp samt i LAG liksom i deltagandet på dialogmöten.
- Processen har varit öppen och inkluderande, där det gjorts stora ansträngningar att nå grupper som varit underrepresenterade i de dialogmöten som genomförts, som exempel unga och utlandsfödda.
- I dialogmöten har hållbarhetsfrågor diskuterats utifrån samtliga tre perspektiv och förslag på hur de ska integreras i strategin har tagits fram. Som exempel; frågor om språk, tillgänglighet och social inkludering, liksom hur man varsamt utvecklar områdets naturresurser.

I genomförandet av strategin ska de övergripande principerna beaktas genom att:

- Hur arbetet med strategin organiseras (se kapitel 6)
- Kompetensutveckling för hållbarhetsfrågor integreras i ansökningsprocess och genomförande. Särskilda seminarier arrangeras för projektsökanden men också för de som handlägger och lotsar projekten. Extern kompetens kommer att upphandlas för ändamålet.
- Prioritera projekt som involverar nyinflyttade och utlandsfödda samt adresserar utmaningen att unga kvinnor flyttar från området

I uppföljning av strategin ska de övergripande principerna beaktas genom att:

Webbaserade enkäter i projekten gör det möjligt att fortlöpande följa upp resultat. I enkäterna kommer det att finnas särskilda frågor där man beskriver hur man arbetar med de övergripande principerna. Resultaten följs upp i styrelsen där de övergripande principerna blir en stående punkt på dagordningen.

6. Organisation

6.1 Partnerskapet och föreningen

Partnerskapets organisationsnivå bygger på offentlig representation från Kiruna, Pajala, Övertorneå och Haparanda kommuner, privat från företag samt från lokal ideell sektor. Partnerskapet speglar området i sammansättning avseende representation: geografiskt, från ideell, offentlig och privat sektor, från olika branscher och verksamhetsområden. I föreningen ska säkerställas att det ingår personer med kompetens om lokal arbetsmarknad och näringsliv, personer med erfarenhet från regional, nationell och internationell projektverksamhet samt personer med kunskap om affärsutveckling och om EU:s fonder och program.

Bilaga 5. Lista över aktörer i partnerskapet och föreningen.

6.2 Föreningens styrelse

Medlemmar i den ideella föreningen Tornedalen 2030 kan vara fysiska, juridiska personer eller organisationer med intresse av landsbygdsutveckling och Tornedalen 2030s verksamhet.

Den ideella föreningen Tornedalen 2020 kommer att byta namn till Tornedalen 2030.

Styrelsens uppgifter:

- Ansvarar för att driva verksamheten enligt godkänd utvecklingsstrategi samt verkar för att nå de uppsatta målen i strategin
- Främjar de lokala aktörernas kapacitet att utveckla och genomföra insatser som leder till att uppfylla målen i utvecklingsstrategin
- Inför ett icke-diskriminerande och öppet urvalsförfarande och kriterier som inte leder till intressekonflikter och som säkerställer att ingen enskild intressegrupp styr besluten om urval
- Förbereder och offentliggör ansökningsomgångar
- Väljer ut insatser, fastställer stödbelopp och lämnar förslag på beslut till Jordbruksverket
- Kontinuerligt följer upp och utvärderar genomförandet av strategin

Valberedningens arbete

Valberedningen består av fyra personer, varav en är sammankallande för gruppen. Gruppen består av en person från varje samverkande kommun och representerar offentlig, privat eller ideell sektor. Samtliga sektorer samt bägge könen ska vara representerade i valberedningen. Utifrån strategin och dess inriktning ska valberedningen till föreningens årsmöte nominera personer som med sina

kompetenser tillsammans utgör en styrelse som är en aktiv och transparent grupp samt representativ för hela leaderområdet och medverkan från alla tre sektorer.

Leaderföreningens styrelse fattar beslut om vilka ansökningar som ska prioriteras inom ramen för strategin. Beslut fattade av styrelsen går inte att överklaga, därför vilar ett stort ansvar att besluten stämmer överens med fastställd strategi. För att kunna nominera personer med lämplig kompetens är det viktigt att valberedningen är insatt i strategin och har kännedom om det som händer i föreningen, hur föreningen arbetar och utvecklas, om det finns behov av viss kunskap eller erfarenhet samt har stor områdeskunskap.

Det är önskvärt att valberedningen ser till att följande kompetensområden finns med i leaderföreningens styrelse; näringsliv, besöksnäring, kultur, fiske samt övriga kulturer och näringar. Jämn köns- och åldersfördelning är också viktigt att tänka på när leaderföreningens styrelse tillsätts. Minst en av ledamöterna i leaderföreningens styrelse bör vara under 30 år och könsfördelningen av ledamöterna får uppgå till 40/60 %.

Vid programperiodens start genomförs en introduktionsutbildning för valberedning och styrelse som bland annat behandlar uppdraget som helhet, strategins utformning och mål, Jordbruksfondens mål, regelverk, demokratiskt arbetssätt, styrelsekunskap, organisation och jämställdhet. För att säkerställa kompetensen kommer behovsanpassade utbildningar att erbjudas leaderföreningens valberedning och styrelse under programperioden. Även gemensamma styrelseutbildningar för leaderområdena i Norrbotten och Västerbotten kan komma att genomföras under perioden.

För säkerställa att valberedningen ska genomföra sitt uppdrag på bästa sätt ska de bjudas in till Leaderföreningens styrelsemöten samt ta del av samtliga handlingar, relevant information och mötesprotokoll.

Styrelsen

Styrelsen består av 9 ordinarie ledamöter samt 9 ersättare från olika geografiska delar av leaderområdet jämnt fördelat på de fyra medverkande kommunerna i Tornedalen och representerar offentlig, ideell och privat sektor. Representationen av offentlig sektor får inte överstiga 49 %. Röstlängden kommer att vara fördelad jämnt över sektorerna, med strävan att beslut ska fattas i samförstånd (konsensus). Leaderföreningens styrelseledamöter tillför kompetens och kontakter från sina lokala nätverk och ska vara öppna, tydliga, professionella och objektiva. Styrelseledamöterna ska i sitt uppdrag verka för föreningens bästa och representerar hela området. Styrelsen kan utse arbetsgrupper inom styrelsen, exempelvis arbetsutskott för beredning av ansökningar inför beslut. Styrelsen kan vid behov adjungera externa kompetenser i syfte att höja kunskapen och fördjupa samarbetet med andra viktiga aktörer inom området. De som adjungeras till styrelsen har inte beslutanderätt.

De horisontella kriterierna om jämställdhet och delaktighet som speglar hela områdets befolkning ska säkerställas. Det innebär att det är bra med representation från vardera grupper; personer med utomnordisk bakgrund, unga, samisk representation, representation för minoritetsspråken samt lika fördelning av män och kvinnor.

Leaderföreningens styrelse ansvarar för beslut av projekt som skall genomföras enligt de kriterier som föreslås i utvecklingsstrategin. Styrelsen ansvarar också för organisation av kanslifunktionen samt för rekrytering av verksamhetsledare.

Styrelsemöten bör genomföras både digitalt och fysiskt, vilket förväntas ha en positiv effekt för närvaron, föreningens ekonomi samt miljön. Styrelseledamöterna kan välja att medverka vid dessa på lämpligast sätt för den enskilde ledamoten vid det tillfället. För genomförande av sitt uppdrag sammanträder styrelsen vid behov, uppskattningsvis fyra gånger per år. Till styrelsemötena finns möjlighet att bjuda in projektägare som kan lämna information om såväl nya som pågående projekt samt redovisa resultat av avslutade projekt.

I styrelsens uppdrag ingår att ansvara för kvalitetssäkring av beskrivningar och policys när det gäller kanslifunktionens administrativa rutiner. Skriftliga arbetsordningar upprättas och ska omfatta ansvarsfördelning, attesträtt, diarieföring, dokumentation, ekonomiredovisning och uppföljning, avstämningar och utvärderingar samt redovisning till myndigheter och rapportering till delaktiga aktörer.

Vid programperiodens start genomförs en introduktionsutbildning för leaderföreningens styrelse och valberedning som bland annat behandlar uppdraget som helhet, strategins utformning och mål, Jordbruksfondens mål, regelverk, demokratiskt arbetssätt, styrelsekunskap, organisation och jämställdhet. För att säkerställa kompetensutveckling kommer behovsanpassade utbildningar att erbjudas styrelseledamöterna (ordinarie, ersättare samt valberedning) under programperioden. Även gemensamma styrelseutbildningar för Leaderområdena i Norr- och Västerbotten kan komma att genomföras under perioden.

Styrelsens arbets- och beredningsutskott

Styrelsen kan inom sig tillsätta ett arbets- och beredningsutskott vars uppgift är att bereda alla ansökningar innan styrelsen fattar beslut. Utskottet kan även på mandat från styrelsen fatta beslut som kräver snabb behandling eller är av rutinmässig karaktär.

(Organisation för Tornedalen 2030 samt kompetensprofiler, se bilaga 10 och 11)

6.3 Drift – Den operativa verksamheten

Den operativa verksamheten ska bestå av en verksamhetsledare samt en administratör/handläggare som tillsammans utgör minst 1,5 heltidstjänster. Verksamhetsledarens främsta uppgift blir att engagera, entusiasmera externt samt förmedla kunskap och information för att få fram projektansökningar av god kvalitet som stämmer överens med Leaderföreningens strategi samt bidra till att de projekt som genomförs når sina mål. Verksamhetsledaren ska ha erfarenhet och kunskap för att kunna kvalitetssäkra processen; processer för idéutveckling, handläggning av ansökningar, uppföljning och utvärdering.

Administratören/handläggarens främsta uppgift blir att ta hand om ekonomisk uppföljning, handläggning av projekt samt övriga löpande administrativa uppgifter i verksamheten.

Kansliet ansvarar för fortlöpande verksamhet och arbetsfördelning samt kunskap för genomförande av en aktiv, transparent och sammanhållen intern och extern kommunikation. Kansliet ska vara ett stöd till projektsökande och projektgenomförare, bidra med dokumentation samt ta fram underlag för kommunikation, uppföljning och spridning av resultat. Kanslipersonalen ska vara insatta i varandras arbetsuppgifter genom löpande dialog och informationsutbyte för att minska sårbarheten om någon anställd blir frånvarande under en längre period eller avslutar sin tjänst.

Driften av ett leaderområde innebär en bredd av arbetsuppgifter som kräver insikt i många olika kunskapsområden. Anställd personal ska ha erforderlig kunskap och kapacitet att driva verksamheten på ett bra sätt vilket kan kräva kompetensutveckling inom specifika områden. Alla anställda erbjuds möjlighet att gå de utbildningar som anordnas med koppling till genomförandet av Leader-programmet samt övriga relevanta utbildningar. Vid behov kan samverkan med närliggande leaderområden ske, exempelvis genom att dela på tjänster som kräver specialkompetens samt vid utbildningsinsatser.

Leaderföreningens styrelse äger arbetsgivaransvaret för samtlig personal och svarar för att ta fram skriftliga lednings- och styrningsdokument där uppgifter om delegation, arbetsordning, ansvarsfördelning och attest framgår. Av praktiska skäl kommer ordföranden att ansvara för löpande personalfrågor som rör verksamhetsledaren, och vidare ansvarar verksamhetsledaren för övrig personal.

7. Uppföljning och utvärdering

Strategin följs upp och utvärderas fortlöpande. Uppföljningarna beskriver vad som händer och utvärderingarna sammanfattar och analyserar varför det har hänt samt ger möjlighet till lärande och revideringar av strategin samt de aktiviteter som styr mot målen.

Indikatorer kommer att följas upp kontinuerligt i webbaserade enkäter som redovisas och analyseras på styrelsemöten. Resultatet från enkäterna ackumuleras för att fortlöpande säkerställa att aktiviteterna i projekten styr mot projektmål och samlat mot målen för strategin.

- Dialogmöten för lärande och erfarenhetsutbyten med pågående projekt genomförs vid behov.
- En halvtidsutvärdering genomförs tillsammans med projektägare, partnerskapet och övriga intressenter.
- En Facebookgrupp skapas för projektägare, där frågor kan ställas till andra projektägare eller verksamhetskontoret.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING					
Nivåer av uppföljning utvärdering och intervall	Syfte /frågeställning	Mål	Målgrupp	Verktyg	Beställare
Uppföljning och utvärdering av de enskilda projekten Fortlöpande	När projekten sina mål? Styr aktiviteterna mot målen? Är projektet kostnadseffektivt?	Hög måluppfyllelse i projekten. Kostnadseffektiva aktiviteter. Aktiviteter som styr mot målen	Projektägare Projektledare Projektmedlemmar	Mätning av utvalda indikatorer Enkäter till projektägare och deltagare Dialogmöten för lärande	Styrelsen
Uppföljning och utvärdering av ansökningsprocess och organisation Årsvis	Är administration och handläggning av projektansökningar effektiv? Hur bygger man upp kompetens för utveckling av området?	Korta handläggningstider. Smidig och rättvis urvalsprocess. Bra urval av sökande med projekt av hög kvalitet	Projektägare, administration	Enkäter till projektsökande, Gemensamt lärande, workshops för projektsökande, dialogmöten för lärande	Styrelsen
Utvärdering av strategin i sin helhet Halvtidsutvärdering	Bidrar strategin till långvariga och hållbara positiva effekter i Tornedalen? För området: Unga som flyttar Arbetsstillfällen inom besöksnäring, livsmedelsproduktion och kultur	Sammanställning av de uppföljningar som har gjorts, utvärdering och analys av effekter.	Projektägare, intressenter, partnerskapet	Sammanställning i en halvtidsutvärdering Ackumulerade resultat från enkäter, indikatorer och intervjuer, dialogmöten för lärande och ev revideringar	Styrelse/Jordbruksverket
Utvärdering på programnivå	Bidrar Leader-programmet till målen i EJFLU	Effekter av programmet	Alla Leaderområden	Rapporter, dialogmöten	EU/Jordbruksverket